

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Левицької Ірини Миколаївни

на кваліфікаційну наукову працю

Ван Чень

«Формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність дослідження. Формування фактурно-стильових виконавських умінь є важливою складовою професійної підготовки майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва. Сучасна мистецька освіта висуває перед майбутніми професіоналами завдання оволодіння стилістичним багатством музичних творів різних епох і розмаїттям фактурних рішень. Це вимагає не лише досконалої технічної підготовки, а й розвиненого художнього та аналітичного мислення, глибокого проникнення в зміст твору та здатності до його виразної інтерпретації. З огляду на це, вдосконалення методики навчання гри на фортепіано, спрямоване на формування фактурно-стильових виконавських умінь, є важливим завданням сучасної мистецької освіти. Такий підхід сприятиме розширенню професійних компетентностей майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва, підвищенню їхньої художньої інформованості, інтерпретаційної гнучкості та творчого мислення, що є необхідним для ефективного здійснення професійної діяльності.

Потреба в проведенні зазначеного дослідження була також обумовлена виявленням низки суперечностей між: значущістю та багатофункціональністю фортепіанної фактури в стильовому та виконавсько-інтерпретаційному контекстах та відсутністю системного формування уявлень щодо її художньо-образної феноменології в процесі фортепіанної підготовки майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва; важливістю опанування фактурно-стильовими виконавськими вміннями та відсутністю цілеспрямованого методичного забезпечення цього процесу; вимогами щодо застосування цих умінь у фаховій підготовці здобувачів вищої освіти та відсутності розроблених критеріїв і показників їх оцінювання. Ці суперечності стали підставою для вибору теми дослідження, спрямованого на виявлення та подолання зазначених проблем у навчанні гри на фортепіано.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження

затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол від 28.10.2021 р. №4).

Серед значущих наукових результатів, представлених у дисертації, слід відзначити теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання проблеми формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано, а також розробку моделі відповідної методики, яка включає методологічні та методико-організаційні основи і вирізняється логічністю, послідовністю та структурованістю. Викликає інтерес розкриття авторкою феномену фактурно-стильових умінь фортепіанного виконавства через функціональні кластери (емоційно-аудіальний; когнітивно-інтерпретаційний; хронотопно-перцептивний та художньо-перформативний), оскільки це дозволяє поглибити розуміння складної взаємодії між технічними, когнітивними та емоційними аспектами виконання. Такий підхід відкриває нові можливості для формування комплексних виконавських умінь, а також забезпечує основу для розробки більш ефективних методів, що сприяють здатності до художньо-виразного виконання та збагачують процес навчання майбутніх професіоналів. Крім того, привертають увагу педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню фактурно-стильових виконавських умінь, а саме: стимулювання адекватного самооцінювання художньо-технічного виконавського ресурсу та шляхів його покращення; цілеспрямоване накопичення досвіду практичного застосування фактурно-стильових еталонів світової фортепіанної спадщини; динамізація художньо-творчого ставлення до фактурно-стильових умінь у виконавській та педагогічній інтерпретації фортепіанних творів. Слід зазначити, що ці умови запроваджувались поетапно і забезпечували успішне формування зазначених умінь.

Наукову значущість має ґрунтовне визначення сутності фактурно-стильових виконавських умінь як художньо-виконавського ресурсу втілення образу фортепіанного твору в процесі його інтерпретації, а також розкриття цього поняття в контексті діяльності майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва з відповідною компонентною структурою (техніко-фізіологічний компонент; компонент мобільності та вправності володіння різними фактурами в різних стилях; компонент застосування художньо-образного та стильового контексту фортепіанної фактури твору в процесі роботи над ним і в концертному виконавстві).

На основі аналізу тексту дисертації можна підтвердити обґрунтованість її наукових положень і висновків, оскільки вони спираються на використання методологічних підходів (інформаційно-музикологічний, когнітивно-рефлексійний, виконавсько-компетентнісний та інтерпретаційно-творчий), а також органічне поєднання дослідницьких методів. Серед них: теоретичні (феноменологічний аналіз психолого-педагогічної, мистецтвознавчої наукової літератури та узагальнення його результатів; історичний аналіз; класифікація; теоретичне моделювання); емпіричні (опитування (анкетування, співбесіди); педагогічне спостереження; самооцінювання; експертне оцінювання;

методико-орієнтовані завдання; творчі завдання; колоквиум та круглий стіл; порівняння візуального та перцептивного сприйняття твору; створення банку виконавських фактурно-стильових еталонів-образів, репрезентацій); методи математичної статистики: (розробка шкали оцінювання, емпіричне значення критерію Фішера, розрахунки середньої величини), що забезпечувало цілісне вивчення предмету дослідження.

Обґрунтованість наукових результатів дослідження знаходить своє підтвердження через їх апробацію на міжнародних та всеукраїнських конференціях. Основні теоретичні положення та результати дисертаційної роботи презентовані у 7 публікаціях авторки, серед яких 1 – у співавторстві. Зокрема, 3 публікації - у фахових виданнях України, а 4 – апробаційного характеру, одна з яких була опублікована у зарубіжжі. Статті написані українською, англійською та китайською мовами, що підтверджує високий рівень розповсюдження дослідження. Особистий внесок здобувачки полягає в розробці наукових підходів та принципів дослідження і формування фактурно-стильових виконавських умінь.

Практична значущість результатів дослідження полягає у розробці методики діагностики рівня сформованості фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва, з урахуванням специфіки їх професійної підготовки. Зокрема, важливе значення мають розроблені критерії (рефлексійно-самокорегувальний, мотиваційно-виконавський, інтерпретаційно-творчий) та відповідні показники, що дозволяють оцінювати елементи компонентної структури цих умінь, такі як: ступінь розуміння та здатності до самооцінювання щодо володіння художньою технікою піаніста; міра здатності до самоконтролю та самокорегування розвитку виконавської техніки піаніста; інтенсивність і прагнення щодо оволодіння різноманітними фактурно-стильовими уміньми піаніста; міра здатності до методичного самонавчання і викладання щодо володіння фактурно-стильовим розмаїттям фортепіанного репертуару; якість орієнтації щодо співвідношення фактури і стилю в роботі над образом твору та в методичному забезпеченні цього процесу; ступінь якісного застосування фактурно-стильового контенту твору в процесі його виконавської інтерпретації. Пропонована авторкою поетапна методика, що включає установочно-рефлексійний, виконавсько-мобілізаційний, накопичувальний і образно-інтерпретаційний етапи, може виявляти свою ефективність як у лекційних курсах, так і на індивідуальних заняттях чи в різних формах ансамблевого музикування. Крім цього, результати впровадженої методики формування зазначених умінь сприяють підвищенню ефективності виконавської підготовки, розширенню творчого потенціалу музикантів та їхньої здатності до стилістично виваженого інтерпретування творів та можуть бути використані для оновлення навчальних програм і вдосконалення методики викладання у мистецьких закладах освіти.

Оцінюючи зміст та завершеність дисертаційної роботи, можна зазначити, що її обсяг і структура відповідають встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць, поданих на здобуття наукового ступеня

доктора філософії, а зміст чітко спрямований на досягнення визначеної мети – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано. Хід вирішення завдань, поставлених здобувачкою, логічно розкривається у змісті роботи. Зокрема, перше (розкриття феноменології фактурно-стильових умінь у фортепіанному виконавському процесі) та друге (визначення сутності та структури фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва) завдання вирішуються у першому розділі. Результати виконання третього завдання (обґрунтування методології і методики дослідження і формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів і вчителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано) презентуються у другому розділі. Четверте та п'яте завдання стосовно розробки критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів і вчителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано та експериментальній перевірці ефективності методики формування зазначених умінь розв'язано у третьому розділі.

Високий ступінь реалізації наукових завдань та ґрунтовне освоєння методології дослідження підтверджуються успішною реалізацією авторської методики, яка була послідовно впроваджена на кожному етапі формувального експерименту (установочно-рефлексійний, виконавсько-мобілізаційний, накопичувальний, образно-інтерпретаційний). Запропоновані методи вирізняються системністю та різнобічністю, що дозволяє на кожному етапі навчання забезпечити комплексний підхід щодо формування фактурно-стильових виконавських умінь, а саме: оцінювання записів власного виконання творів, їх порівняння з якісними еталонами виконання; вправи на відчуття фортепіанної клавіатури під час виконання різних фактур; вправи на чергування напруження і розслаблення; вправи на відчуття опори руки на клавіатуру; вправи на швидку зміну фактур (арпеджіо, акорди, зміна видів арпеджіо, октави тощо); створення банку виконавських фактурно-стильових еталонів-образів; побудова функціональної ментальної карти засобів виразності художнього образу; наведення художньо-функціональних зв'язків фактури з іншими мовними атрибутами музичної/художньої виразності відповідно до образу та стилю твору тощо. Отже, розроблена методика не лише демонструє високий рівень наукової новизни, а й має значний практичний потенціал, що підтверджується її результативністю та можливістю застосування в освітньому процесі.

За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Ван Чень дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ван Чень, вважаємо за необхідне висловити деякі побажання і рекомендації:

1. У роботі йдеться про репертуарні списки задля використання світової фортепіанної спадщини як приклади розмаїття фактурно-стильових

виконавських умінь. У пропонованих переліках відсутні твори з використання імпровізації як методу розвитку фактурно-стильового чуття. На нашу думку, додавання такого переліку посилило б інноваційність дослідження, адже в історії музики імпровізація відігравала ключову роль у формуванні виконавських стилів різних епох.

2. На наш погляд, доцільно було б висвітлити чи вплинуло вдосконалення фактурно-стильових умінь на інші виконавські аспекти, наприклад, на динамічну виразність, артикуляцію, роботу з педалізацією?

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка, Ван Чень, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри

музично-інструментальної підготовки

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ірина ЛЕВИЦЬКА

